

Het Gouds Leefstijlakkkoord

Met sport, cultuur en welzijn bijdragen aan fysiek en mentaal gezondere Gouvenaars

1. Inleiding

Voor je ligt het Gouds Leefstijlakkkoord. Een document waarmee Gouda laat zien dat sport, cultuur en welzijn op een preventieve wijze bijdragen aan een gezonde leefstijl en dat dat leidt tot fysiek en mentaal gezondere Gouvenaars. En om het maar meteen helder te hebben: dit akkoord is dus geen beleidsplan. Het is geen nota die door het college van B en W of de gemeenteraad is vastgesteld. Het is een document van en voor de stad. Een document waarin ambities zijn verwoord waaraan lokale partijen met elkaar willen werken de komende jaren. Waarbij over grenzen heen wordt gekeken en waarin 'positieve gezondheid' centraal staat.

2. Een korte terugblik

Dit akkoord komt niet vanuit het niets. Daar is de afgelopen jaren het een en ander aan voorafgegaan. De basis voor dit integrale akkoord ligt in de opbrengsten en ervaringen van de bestaande akkoorden (sport en preventie) en in diverse gemeentelijke beleidsnota's.

Een Sportakkoord in 2019

In 2019 is samen met sportverenigingen, inwoners en allerlei lokale partijen het Gouds Sportakkoord gemaakt. De ambities in het Gouds Sportakkoord werden, conform het Nationaal Sportakkoord, vormgegeven aan de hand van vijf pijlers: toekomstbestendige sport- en beweegaanbieders, dichtbij sporten, meedoen, vaardig in bewegen en topsport die inspireert. Het doel daarbij was zoveel mogelijk inwoners van Gouda een leven lang voldoende en met plezier te laten bewegen en sporten. De betrokken organisaties vonden sport en bewegen belangrijk: niet alleen omdat het leuk kan zijn om het te doen of om het te beleven (sport als doel), maar ook vanwege de effecten op de gezondheid en op het 'kunnen meedoen' in de maatschappij; als sporter, als vrijwilliger of als supporter (sport als middel).

Een Preventieakkoord in 2021

Ruim anderhalf jaar na de ondertekening van het Sportakkoord volgde het Gouds Preventieakkoord. Daarin werd gekozen voor een ruime brede blik en voor het verbreden van de drie thema's (roken, overgewicht en alcohol) vanuit het landelijke akkoord. Door de verbreding was er ook aandacht voor de achterliggende problematiek die gezondheid vaak kent. De ambities in het Gouds Preventieakkoord werden vormgegeven aan de hand van vijf thema's: Bewegen en voeding, Gezonde Leefomgeving, Verslaving, Armoede en schulden en Inclusie en meedoen.

Cultuurnota 'Gouda sterker met cultuur' in 2022

In de Cultuurnota 'Gouda Sterker met Cultuur! 2023 - 2027' die in september 2022 werd vastgesteld, wordt ook de link gelegd tussen cultuur en de bijdrage die cultuur kan leveren aan het welzijn en aan het stimuleren van positieve gezondheid van Gouvenaars. Cultuur verbindt, stimuleert de creatieve ontwikkeling en maakt moeilijke onderwerpen bespreekbaar. In Gouda is sinds 2020 bijvoorbeeld de Stadsprogrammeur actief, die zich richt op inclusieve projecten voor alle Gouwenaren en het vergroten van de leefbaarheid van de stad. Zij deed dit onder andere door de beschildering van 50 Goudse iconen door bewoners. Het wordt in Nederland steeds gebruikelijker om culturele interventies in te zetten bij sociale vraagstukken. Door te koppelen met sport,

bewegen en preventie én de bijbehorende middelen kan er nog meer gericht worden ingezet op de in de cultuurnota genoemde doelen. Zo zien we veel kansen voor sport- en cultuurorganisaties om meer met elkaar samen te werken, zoals in het stimuleren van deelname onder jongeren en het versterken van de zichtbaarheid in de verschillende wijken. Bovendien wordt het mogelijk - ook met de in 2023 gepubliceerde gemeentelijke subsidieregeling Cultuur: Innovatie & Ontwikkeling en de focus op de culturele Fair Practice Code - om vernieuwende samenwerkingsprojecten te organiseren met een grotere impact.

3. Waarom een nieuw akkoord?

Er zijn twee redenen om tot een nieuw akkoord te komen. We streven naar een meer integrale aanpak en een betere afstemming als het gaat om sport, preventie, welzijn én cultuur. Bovendien zijn er voorwaarden vanuit het Rijk op ons af gekomen.

Betere afstemming

De inkt van de ondertekening van het Sportakkoord in 2019 was nog niet droog, of corona brak uit. Twee jaar lang leefden we in een pandemie, met alle bijbehorende beperkingen. Dat maakte dat het niet eenvoudig werd om de in het akkoord genoemde ambities te verwezenlijken.

Toch kwam er zeker het nodige van de grond. SPORT•GOUDA had een coördinerende rol bij de besteding van de middelen. Organisaties uit de stad konden een beroep doen op de middelen door een relatief eenvoudige aanvraagprocedure te doorlopen. De aanvragen werden beoordeeld door een kleine kerngroep/commissie.

Vanuit het Sportakkoord is onder andere ingezet op:

- Uitvoering Vitaliteitsscan
- Opstart van Clubkadercoaching
- Opzet van een netwerk van inclusieve sportaanbieders
- Effectieve inzet services vanuit het landelijke Sportakkoord
- Team:Fit en rookvrije verenigingen tot stand gebracht
- Nieuwe accommodatienota met veel ruimte voor sport in de openbare ruimte
- Verduurzamingsslag sportaccommodaties
- Totstandkoming Volwassenfonds (Sport) en uitbouw deelname Rotterdam (sporten voor mensen met een lager inkomen)
- Uniek Sporten uitleen
- Ontwikkeling beweegmakelaars
- Voortzetting Sportimpulsregeling
- Onderzoek naar profilering vechtsport
- Samenwerking tussen gemeente, SPORT•GOUDA en het onderwijs over ontwikkeling vakleerkrachten

Vanuit het Preventieakkoord is onder andere ingezet op:

- Groente en fruit in voedselpakketten
- Bewustwording van de gezonde keuze met uitvoering van de week van de gezondheid
- Rookvrije sportverenigingen
- Een leefbare omgeving; groene tuinen en beweegroutes

- Motorische vaardigheden op de basisschool met uitvoering MQ scan
- Voedingseducatie bij jeugd
- Stressreductie
- Mentale gezondheid bij kinderen
- Gecombineerde leefstijl interventies voor jong en oud

In de praktijk hebben we gemerkt dat de uitvoering relatief veel dubbel werk opleverde voor SPORT•GOUDA, dat de wijze waarop de beide akkoorden uitgevoerd worden verschilde en dat de ondersteunde initiatieven slechts gedeeltelijk bijdroegen aan onze doelen (betere gezondheid, meer bewegen). Hoewel de initiatieven tot veel positiviteit leidden, hadden we niet het beeld dat ze de grote 'gamechangers' waren. Het waren veelal goede en zinvolle activiteiten, maar ze leidden niet tot een structurele toename van het aantal inwoners dat voldoende beweegt, sport of gezond leeft. We hebben bovendien geconstateerd dat de uitvoering van de akkoorden een centrale campagnevoering miste, waardoor de aandacht ervoor te fragmentarisch was en af en toe op de achtergrond dreigde te raken. Door de budgetten van beide akkoorden te bundelen en er meer regie op te voeren, kunnen we gezamenlijk grotere projecten neerzetten, en dus tot meer impact en gezondheidswinst komen.

Ontwikkelingen vanuit het Rijk

Aan het einde van 2022 werd landelijk een nieuw sportakkoord gemaakt: het Hoofdlijnen Sportakkoord II: sport versterkt. Het is een vervolg op het eerste landelijke sportakkoord, dat eind 2018 het levenslicht zag. In het nieuwe akkoord leggen de landelijke partners VWS, VSG, VNG, NOC*NSF en POS (Platform Ondernemende Sportaanbieders) de nadruk op het versterken van de lokale en regionale uitvoering. Op basis van geleerde lessen is vastgesteld dat er meer behoefte is aan richting en concretere afspraken en verantwoordelijkheden die bijdragen aan de positieve beweging die in gang is gezet.

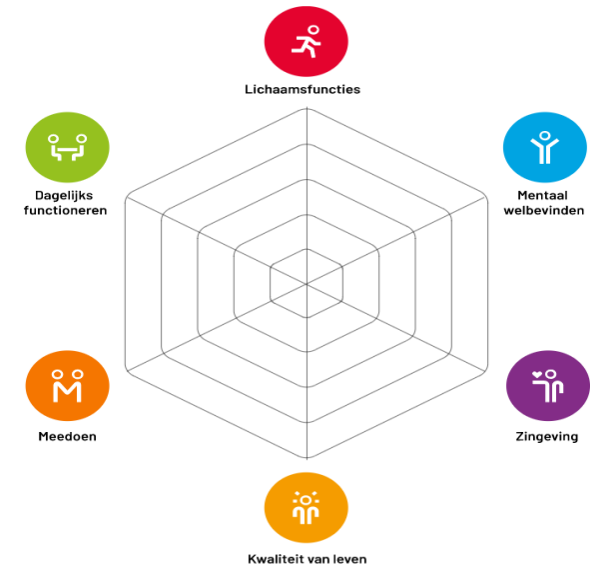
Met het in 2022 gesloten Integraal Zorg Akkoord (IZA) zijn afspraken gemaakt, gericht op het voor iedereen toegankelijk, kwalitatief goed en betaalbaar houden van de zorg. Daarbij is ook veel aandacht voor een gezonde leefstijl, mentale gezondheidsvaardigheden en achterliggende oorzaken van gezondheidsachterstanden zoals schulden, eenzaamheid en een ongezonde leefomgeving. Het zijn doelen die aansluiten bij de inhoud van het in 2023 getekende Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Verbinding is hierbij essentieel.

Begin 2023 publiceerde de Minister voor Langdurige Zorg en Sport de Brede SPUK-regeling. Deze regeling heet voluit regeling specifieke uitkeringsport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026. De regeling is bedoeld om afspraken uit het Hoofdlijnen Sportakkoord II, het GALA en het Preventieakkoord uit te voeren. Door te werken vanuit een integrale benadering van preventie en een brede blik op gezondheid, dragen we bij aan een gezonde generatie in 2040. Onder de Brede SPUK vallen 15 regelingen, zoals het Sportakkoord en de Brede Regeling Combinatiefuncties. Onder de 15 regelingen vallen veel bestaande regelingen en activiteiten. We beginnen dus niet opnieuw, maar om voor financiering in aanmerking te komen moesten gemeenten een Plan van Aanpak maken, waarin ze onder andere aangeven hoe ze in de periode 2023 tot en met 2026 gaan werken aan het versterken van de sociale basis. Dit akkoord vormt een belangrijke bouwsteen van dat Plan van Aanpak, dat in 2024 is uitgebouwd naar een uitvoeringsplan, en waarin positieve gezondheid en het verkleinen van gezondheidsverschillen de rode draad vormen.

4. Visie: Positieve Gezondheid

We sluiten met dit akkoord aan op het landelijke Hoofdlijnen Sportakkoord II, zonder dat we daarbij eenzelfde indeling aanhouden. De reden daarvoor is dat we in Gouda kiezen voor een integraal akkoord. Het gaat niet alleen om sport, maar ook om cultuur en welzijn. Bewegen, sporten, gezond eten en drinken, dansen, zingen, toneelspelen, muziek maken, het zijn allemaal voorbeelden van dingen waardoor mensen zich fijner en ook gezonder kunnen gaan voelen.

We baseren ons hierbij op het theoretische model van Machteld Huber over 'positieve gezondheid': het vermogen van mensen om met fysieke, emotionele en sociale levensuitdagingen om te gaan en zoveel mogelijk eigen regie te voeren. Het model biedt een bredere kijk op gezondheid. Mensen zijn niet hun aandoening, maar toch focussen we daar doorgaans wel op. Veel aandacht gaat uit naar klachten en gezondheidsproblemen, en hoe we die kunnen oplossen. Positieve Gezondheid kiest een andere invalshoek: het accent ligt niet op ziekte, maar op mensen zelf, op hun veerkracht en op wat hun leven betekenisvol maakt. Deze brede kijk op gezondheid en uitgaan van het potentieel van mensen hangt als een paraplu boven alle stappen binnen het Goudse Plan van Aanpak en daarmee ook binnen dit Leefstijlakkoord. Integraal samenwerken bevordert de kwaliteit van gezondheid op de verschillende pijlers van positieve gezondheid.

5. Ambities van dit akkoord: 3 pijlers, 12 speerpunten

Voor de periode 2023 tot en met 2026 staan drie pijlers centraal in dit Leefstijlakkoord:

- Het fundament op orde.
- Verbinding & Meerwaarde.
- Kansengelijkheid en talentontwikkeling.

Met deze drie pijlers hebben we een paraplu waarmee we ambities die er in de stad zijn op het gebied van sport, cultuur, welzijn en preventie kunnen clusteren. Alle drie de pijlers zijn een voorwaarde of bieden mogelijkheden om meer Gouwenars naar een gezonde leefstijl te leiden.

We kiezen daarmee voor een variant op het landelijke Sportakkoord II. In dat landelijke document staan drie ambities centraal, die als volgt omschreven zijn:

- Werken aan een stevig fundament. De voorwaarden om te sporten en daar plezier aan te beleven kunnen beter. Dat gaat over de mensen, organisaties, cultuur en materiële voorzieningen in de sport. Een belangrijk punt de komende jaren is het investeren in kwalitatief sterke sportaanbieders die toegankelijk en veilig voor iedereen zijn.
- Werken aan een groter bereik. Daarmee bedoelen we dat meer mensen zich aangesproken en uitgenodigd voelen om te gaan sporten. Bijvoorbeeld door drempels te verlagen, mensen te prikkelen en meer succesverhalen te delen.
- Werken aan een bredere betekenis van sport. Betekenis gaat over de waarde van sport voor de maatschappij. Energie, plezier en zingeving in het dagelijks leven door en van de sport zelf, maar ook een bijdrage aan het tegengaan van eenzaamheid en kansongelijkheid. En het bevorderen van gezondheid.

Het landelijke Sportakkoord II kent ook zes thema's:

1. Inclusie en diversiteit

2. Sociaal veilige sport
3. Vitale sportaanbieders
4. Vaardig in bewegen
5. Ruimte voor sport en bewegen
6. Maatschappelijke waarde van topsport.

Deze thema's komen in dit Gouds Leefstijlakoord terug, maar niet (allemaal) onder dezelfde noemer als in het landelijke akkoord. Reden daarvoor is dat we kiezen voor een bredere scope dan alleen sport.

Bovendien komen de drie in het Gouds Plan van Aanpak Gezond en Actief Leven genoemde prioriteiten Kansengelijkheid, Leefstijl en Mentale gezondheid (en de daarbij genoemde speciale aandacht voor de doelgroepen jongeren en ouderen) terug in dit akkoord. Ze vormen als het ware een dwarsdoorsnede van de genoemde pijlers en speerpunten.

6. Pijler 1: Het fundament op orde

Met het fundament op orde zorgen we ervoor dat er een gezonde basis is: deelname aan sport, culturele activiteiten of welzijnsactiviteiten is mogelijk omdat het aanbod goed georganiseerd is. Daarbij hebben we het over goed georganiseerde aanbieders van sport-, cultuur- en welzijnsactiviteiten, een gezonde leefomgeving, ruimte voor en kwaliteit van bewegings- en cultuuronderwijs en voorzieningen zoals wijkhuizen, emancipatiebijeenkomsten, praatgroepen en de Papierwinkel. Zo'n gezonde basis is een voorwaarde voor sport, cultuur en welzijn als doel (veel Gouwenaars sporten of doen iets cultureels, simpelweg omdat ze het leuk vinden), maar ook voor sport en cultuur als middel (voor de gezondheid, om anderen te ontmoeten of om andere doelen te bereiken).

Speerpunten

1. Sterke en vitale aanbieders

- We werken aan de éénloketgedachte als het gaat om ondersteuning van sportaanbieders. Vanuit het landelijke Sportakkoord is het Manifest Verenigkracht en vervolgens het whitepaper 'De toekomst van clubondersteuning' opgesteld. Daarin wordt de ambitie uitgesproken om clubondersteuning in Nederland effectiever en efficiënter in te richten. Dat kan met de éénloketgedachte: een duidelijk lokaal aanspreekpunt voor sportclubs. Centraal daarin staan:
 - o Het bieden van de best passende ondersteuning aan sportclubs.
 - o Het voorkomen dat ze vanuit alle kanten benaderd worden door partijen met divers of soms hetzelfde aanbod.
 - o Het voorkomen dat sportclubs veel tijd kwijt zijn én verdwalen in de jungle van aanbieders/aanbod.
 - o Het versterken van bestuurlijke kracht.

Gouda is sinds 2023 pilotgemeente en wordt door NOC*NSF begeleid bij het uitwerken van het loket. Dat bouwen we vanaf 2024 verder uit. Als er kansen zijn om uit te breiden naar cultuur en welzijn, grijpen we die aan.

- We gaan door met het traject clubkadercoaching bij sportverenigingen. Er zijn goede resultaten geboekt met de reeds gestarte trajecten. We streven naar uitbreiding van het aantal verenigingen om ze zo in staat te stellen op pedagogisch vlak stappen te zetten.
- We streven naar het verbeteren van de kwaliteit van beweegmomenten op de verenigingen, die vormen immers een randvoorwaarde voor een hogere sportdeelname. Belangrijk daarin zijn meer trainers met papieren en samenwerking tussen en professionalisering van kader.
- De gemeente ondersteunt organisaties die actief zijn op het culturele vlak, bijvoorbeeld door middel van subsidies. Voor praktische steun en advies kunnen culturele verenigingen terecht bij de amateurkunstmakelaar.

- We kijken continu of we lokale regelgeving zo eenvoudig mogelijk kunnen houden.
- We bieden sportverenigingen aan om tegen een laag tarief deel te nemen aan EHBO-trainingen.

2. Een gezonde leefomgeving

- Gezond zijn en blijven is ontzettend belangrijk om je goed te kunnen voelen en mee te kunnen doen in Gouda. We zetten daarom vol in op preventie. Hierbij kijken we niet alleen naar het individu, maar ook naar zijn of haar fysieke en sociale omgeving. Partners zoals huisartsen, het CJG, het Groene Hart Ziekenhuis, de GGD, verzekeraars, diëtisten en de Brede School zijn hierin een cruciale schakel.
- We gaan de komende jaren door met onze inspanningen om meer sport(- en dus ook ontmoetings)ruimten in de openbare ruimte te creëren. Lopende ontwikkelingen zijn het CruyffCourt aan de Marathonlaan, Skatepark Sluiseiland, de Skills Garden in Westergouwe, het freerunparcours aan de Vorstmanstraat en het multifunctionele veld bij basisschool De Goudakker en voetbalclub ONA. We zoeken naar een geschikte locatie voor een Krajicek Playground en op bestaande speelplekken waar planmatig groot onderhoud moet plaatsvinden, zoeken we naar mogelijkheden voor sportieve upgrades voor een brede doelgroep, zodat alle inwoners dichtbij kunnen sporten en bewegen. Idealiter leidt dat met bijvoorbeeld picknicktafels, bankjes en openluchtpodia ook tot meer sociale ontmoetingen.
- We stimuleren iedereen de openbare ruimte slim in te richten. Dat betekent: beweegvriendelijk, uitdagend, duurzaam, toegankelijk, veilig, schoon en groen. Sportieve en culturele gebouwen moeten eenvoudig te bereiken zijn, bij voorkeur via speciale beweegroutes. Waar mogelijk ook met speelse kunstobjecten of een speelse inrichting. We dragen zoveel mogelijk uit dat het belang van de fietser en de voetganger van groot belang is, want daarmee wordt de stad aantrekkelijker om te bewegen, te ontmoeten en samen te organiseren. We leggen daarin de verbinding met de gemeentelijke omgevingsvisie.
- Zoals in het gemeentelijke sportaccommodatiebeleid genoemd, willen we graag een 'vitaal Groenhovenpark'. Functiemenging, ruimtelijke integratie, een goede sportieve en maatschappelijke benutting, bereikbaarheid en openheid staan daarbij centraal. Daar geven we invulling aan met een parkmanager als aanvoerder.
- We streven naar meer rookvrije accommodaties: In Gouda roken gemiddeld meer ouderen dan in Hollands Midden (10 ten opzichte van 8%) met een uitschieter in de wijk Korte Akkeren (16%). Met de landelijke aanpak Rookvrije Generatie zetten we preventief in op het thema roken zoals het rookvrij maken van sport-, cultuur- en welzijnsaccommodaties.
- We gaan werken aan een plan van aanpak Sociaal Veilige Sport. Binnen dit plan zijn de basiseisen voor een sociaal veilig klimaat het uitgangspunt. Hier komen zaken als de ondersteuning van verenigingen om met dit thema aan de slag te gaan, het organiseren van een meldpunt van misbruik en een code goed sportbestuur in terug.
- Om ervoor te zorgen dat daadwerkelijk iedereen kan meedoen is het belangrijk dat openbare voorzieningen (gebouwen en openbare ruimte) fysiek en sociaal toegankelijk zijn voor alle Goudse doelgroepen. Daarbij gaat het om fysieke drempels, maar ook om drempels op basis van sociale status, culturele achtergrond, financiële of vervoersdrempels. Samen met onder andere de Goudse Adviesraad voor mensen met een Beperking onderzoeken we hoe we onze stad toegankelijker maken.
- We zetten in op 'meer kunnen bewegen voor kinderen'. Vanaf het schooljaar 2023-2024 zijn basisscholen in Nederland verplicht twee lessen in de week bewegingsonderwijs te bieden. Daarvoor moet voldoende en geschikte ruimte zijn. Gemeente, onderwijs en sportclubs zoeken naar mogelijkheden om ook buiten gymzalen en sporthallen kwalitatief goed bewegingsonderwijs te geven. Het realiseren van buitengymzalen is daarbij een optie. Een ander alternatief is het uitbreiden van het aantal 'natte gymlessen', zeker nu de Tweede Kamer heeft besloten te onderzoeken of schoolzwemmen weer kan worden ingevoerd.
- Voeding: we stimuleren dat de gezonde keuze de gemakkelijke keuze is (bijvoorbeeld op scholen en in sportkantines).
- Zoals in het gemeentelijke bestuursakkoord verwoord is, is ook het streven naar het minimaliseren van geluidsoverlast en het verbeteren van de luchtkwaliteit onderdeel van een gezonde leefomgeving. Vanuit het oogpunt van een gezonde leefstijl hameren we op die punten bij andere

ontwikkelingen in de stad. We omarmen de trend dat er meer aandacht moet zijn voor groen omdat we weten dat groen een positieve invloed heeft op (mentaal) welbevinden.

3. Vaardig in Bewegen

- We breiden de toepassing van instrumenten zoals de MQ Scan en Beweegbaas uit. Met deze middelen kan de ontwikkeling van de motorische vaardigheden van leerlingen gemonitord worden. Diverse scholen doen dat al, maar er zijn meer scholen met deze wens.
- Valpreventietrainingen zijn een belangrijk instrument om te voorkomen dat ouderen vallen en gewond of geblesseerd raken. Dankzij de extra middelen van het Rijk kunnen we hier de komende jaren flink op intensiveren. Hierin geldt ook: jong geleerd is oud gedaan. Ook verenigingen kunnen hier een rol in spelen. Via Campus Gouda zetten we in op innovaties om mensen langer vitaal thuis te laten wonen.
- Basisscholen spelen een grote rol in de motorische ontwikkeling van kinderen. Daarom zetten we in op het verbeteren van bewegen op en rondom school met bijvoorbeeld bewegend leren, naschoolse activiteiten en doorleiding naar sportverenigingen.
- Gouda werd in 2023 door Jantje Beton uitgeroepen tot meest speelvriendelijke gemeente van Nederland. Die titel mogen we als stad twee jaar lang dragen. Adel verplicht en dat betekent dat we het imago van speelvriendelijk hoog moeten houden. Speeltuinen, maar bijvoorbeeld ook kinderboerderijen, dragen bij aan ontmoeting tussen kinderen, ouders en grootouders. We zetten in op uitbreiding naar de meest beweegvriendelijke gemeente en de titel sportgemeente van het jaar.
- Succesvolle methodieken zoals de Athletic Skills Methode (ASM) werken we verder uit en gaan we breder integreren.
- In samenwerking met de Brede School en de scholen geven we continu aandacht aan het verhogen van sport- en cultuurparticipatie tijdens en na school (PO en VO).

7. Pijler 2: Verbinding & Meerwaarde

Met een fundament dat op orde is, ligt er een goede basis voor synergie. Verbinding tussen organisaties, sectoren en mensen kan leiden tot een 'plus': er is ruimte om invulling te geven aan extra activiteiten. We zien dat bijvoorbeeld bij een aantal sportverenigingen. Naast dat zij sportaanbod verzorgen, kunnen en willen zij een bepaalde andere maatschappelijke rol vervullen. Daarbij is te denken aan het openstellen van hun accommodatie voor andere gebruikers, aandacht vragen voor verantwoord alcohol- en middelengebruik, en het bieden van een signaalfunctie richting andere organisaties (bijvoorbeeld als het gaat om schrijnende thuissituaties van leden). Andersom kan natuurlijk ook: sportclubs kunnen ook mensen of organisaties tegenkomen waarvan zij denken dat die een sportief aanbod zouden kunnen organiseren. Vanuit de gemeente geldt dat ondersteuningsaanbod dat er is voor sportorganisaties, mogelijk ook ingezet kan worden voor cultuur en welzijn, en vice versa. Sport, cultuur, welzijn, buurten en socialebasisvoorzieningen kunnen veel van elkaar leren en kunnen elkaar versterken. Ze hebben in de kern veel gemeen: het werken met vrijwilligers, het zijn van een bron van inspiratie en het bieden van rolmodellen. Bovendien: als de organisatie rondom sport, cultuur en bijvoorbeeld buurtvoorzieningen 'staat', kunnen de sectoren zich ook nog meer inspannen om bij te dragen aan andere maatschappelijke belangen. Om te realiseren dat het sport-, cultuur- en welzijnsdomein elkaar daadwerkelijk gaan versterken is het belangrijk om intensiever met elkaar te gaan samenwerken. In de afgelopen jaren is hier al kleinschalig op ingezet maar voor een echte duurzame verankering van deze samenwerking zetten we in op integratie van domeinen. Hierin hebben de Brede School Gouda, de vier grote Goudse culturele instellingen, SPORT•GOUDA, de gemeente, maar bijvoorbeeld ook wijkcentra, sociale teams en CJG een kartrekkersrol.

Speerpunten

4. Urban Sport & Cultuur

- De 'urban scene' is in Gouda van een behoorlijke omvang. Skaters, freerunners, dansers, hiphoppers, street artists en andere creatieven zijn in Gouda volop aanwezig en ook landelijk zien we hierin een toename. De vrijheid om urban sports te beoefenen waar en wanneer je maar wilt wordt voor velen steeds aantrekkelijker. Naast de al aanwezige stadsprogrammeur zetten we een urban buurtsportcoach in. Om 'urban' in Gouda een vaste plaats te geven zetten we in op een vast aanspreekpunt voor deze groeiende doelgroep. De urban buurtsportcoach zet zich in om de verschillende urban beoefenaars regelmatig samen te brengen voor inspiratiesessies en kennissessies. De taak van deze buurtsportcoach ligt niet zo zeer in het organiseren van evenementen, maar meer op het gebied van samenwerken. Om urban meer op de kaart te zetten in Gouda komt er een jaarlijks terugkerend event waar zowel cultuur als bewegen een plek krijgt. Door ook projecten te starten voor talentontwikkeling in cultuur, urban arts en talenten in informele netwerken wordt urban culture ook meer zichtbaar. Bovendien kijken we of we vouchers kunnen uitgeven waarmee de scene zelf initiatieven kan starten. Een belangrijke voorwaarde voor deze scene om zichzelf verder te kunnen ontwikkelen en te profileren is echter de beschikbaarheid van betere (en meer) faciliteiten en locaties in de stad.

5. Een duurzamer Gouda

- Enerzijds gaat het hierbij om duurzaamheid in de zin van gasloos, energiezuinig en klimaatneutraal. In de gemeentelijke sportaccommodatienota is al een stevige beleidsbasis gelegd voor het verduurzamen van de Goudse gemeentelijke sportaccommodaties. Al in 2023 is de subsidieregeling Samen naar een Duurzame Omgeving gepubliceerd.
- Anderzijds gaat het hier ook om het versterken en aangaan van duurzame relaties die ervoor zorgen dat de ambities die in dit akkoord worden vastgelegd, worden bereikt. Duurzame relaties die ervoor moeten zorgen ervoor dat er in 2030 vitale en gezonde inwoners van Gouda zijn die in staat zijn om gezonde keuzes te maken.

6. Vrijwilligers: Het goud van Gouda

- Vrijwilligers en actieve burgers dragen bij aan de sociale cohesie van de stad. De afgelopen jaren is het aantal vrijwilligers in Nederland gedaald en wordt de actieve groep ook ouder. Bovendien willen mensen zich liever inzetten voor kortdurende klussen in plaats van zich voor langere tijd verbinden. Voor sportverenigingen, maar ook in de amateurkunst, de zorg en de welzijnssector, zijn vrijwilligers cruciaal om te kunnen blijven bestaan. In Gouda willen we inzetten op het behouden van bestaande vrijwilligers door deze te blijven ondersteunen en het enthousiast maken van nieuwe vrijwilligers, onder andere door ze te informeren over de meerwaarde van vrijwilligerswerk. De gemeente kijkt in het kader van te ontwikkelen vrijwilligersbeleid goed naar de rol van het Vrijwilligers Informatie Punt (VIP).

7. Betrekken van het bedrijfsleven

- Goudse verenigingen krijgen steeds vaker te maken met moeilijke vraagstukken. Het maken van een gedegen sponsorplan, het omgaan met de nieuwe WBTR regeling, vrijwilligers- en ledenwerving, evenementenorganisatie, en het aan de slag gaan met duurzaamheidsmaatregelen, zijn voorbeelden daarvan. Deze vraagstukken worden meestal opgepakt door vrijwilligers van de club. Tegelijkertijd hebben we veel kennis binnen het Goudse bedrijfsleven die ingezet kan worden voor verenigingen. In het Gouds Sportakkoord was een van de actiepunten het opzetten van een Gouds netwerk. Inmiddels zijn we van start gegaan met het netwerk GOUDA SPORT•SUPPORT, in ieder geval voor de sport.
- We starten ook met de opbouw van een netwerk van ondernemers in de sport. Dat doen we onder begeleiding van het landelijke Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS), dat ook als nieuwe partij is aangesloten bij het landelijke Sportakkoord II.

8. Inspireren & Etaleren

- Sport en cultuur zijn voor velen een belangrijke bron van inspiratie. Het is belangrijk daar aandacht voor te hebben en deze waarde van sport en cultuur volop te benutten. Dat kunnen we doen met onze lokale toptalenten, met rolmodellen, sleutelfiguren, het uitdragen van good practices en het

ondersteunen van clubs en mensen die op topniveau presteren (door bijvoorbeeld met NOC*NSF en de KNZB mee te draaien in het landelijke traject teamtopsportcompetities, als het gaat om waterpolo).

- Gezondheid, welzijn, doorzettingsvermogen, discipline, teamwork, fair play, respect, sociale interactie en persoonlijke ontwikkeling. Het zijn waarden die inspiratie bieden. Het in de etalage zetten van die waarden geven we een belangrijke plek in communicatie-uitingen.
- De gemeente kijkt of het mogelijk is ondersteuningsbudget beschikbaar te stellen voor kleinschalige sportevenementen.

8. Pijler 3: Kansengelijkheid & Talentontwikkeling

Sport, cultuur en welzijn zijn bij uitstek geschikt voor het ontwikkelen van talent, maar dan moet wel iedereen de gelegenheid hebben om mee te doen. Dat is helaas lang niet altijd het geval. Dat kan allerlei redenen hebben: een fysieke of verstandelijke beperking, armoede of het niet bekend zijn met het bestaande aanbod. Gelijke kansen bieden betekent daarnaast ongelijk investeren en op maat kijken wat waar nodig is.

Speerpunten

9. Geld mag geen rol spelen

- Gouda is, voor wat betreft sport, sinds 2021 aangesloten bij het landelijke Volwassenenfonds Sport & Cultuur. De vele aanvragen voor sportdeelname van de afgelopen jaren geven aan dat een regeling voor volwassenen in Gouda hard nodig is. Het is goed dat we in Gouda een dergelijke regeling hebben, maar het laat ook zien dat steeds meer Gouwenaars gebruik moeten maken van een financiële regeling. Om de regeling toekomstbestendig te houden zoeken we naar uitbreiding in budget en aanbod waarbij ook gekeken wordt of deelname aan activiteiten op het gebied van cultuur kunnen worden opgenomen.
- Ongeveer een op de twaalf kinderen en jongeren in Nederland groeit op in armoede. Zij bewegen vaak minder dan hun leeftijdsgenootjes uit gezinnen met een hoger inkomen. Ook ervaren zij meer belemmeringen om mee te doen aan sport- en beweegactiviteiten en culturele activiteiten en missen vaak een essentiële stimulans in hun fysieke, mentale en sociaal-emotionele ontwikkeling. We streven naar een breder aanbod en een groter bereik van de Rotterdampas en het Kindpakket. In de afgelopen jaren is er in Gouda veel gebruik gemaakt van de Rotterdampas. Dankzij deze regeling kunnen gezinnen met minder financiële middelen ook hun kind gewoon mee laten doen aan sport en cultuur.
- De Brede school heeft een klein Kinderfonds voor gezinnen.
- De Cultuurkaart voor het VO en MBO biedt mogelijkheden voor scholen en jongeren.

10. Meedoen & Inclusie

- We zetten beweegmakelaars in om sport- en beweegvragen vanuit Gouwenaars te matchen met Gouds sportaanbod. Een 'warme begeleiding' naar Gouds sportaanbod is belangrijk als we de ambitie hebben om iedereen mee te laten doen. Een eerste onbekende stap is voor kwetsbare doelgroepen soms al een stap te ver. Samen met de beweegmakelaars vergemakkelijken we deze stap door mee te denken over beweegbehoefte én over ondersteuningsbehoefte.
- 'Flatten the curve': deelname-uitval jongeren. In de leeftijd 12 –18 daalt de sportdeelname drastisch. Dat geldt ook voor de cultuurdeelname. Om dit een halt toe te roepen maken we met onderwijs, sportaanbieders en andere betrokkenen een actieplan. Uitgangspunt hierbij is om de scherp dalende lijn veel minder scherp te laten zijn.
- Ongeveer een op de tien Nederlanders heeft een matige of ernstige lichamelijke of verstandelijke beperking en kan hierdoor niet vanzelfsprekend meedoen in de maatschappij. Voor al deze groepen is het belangrijk om te gaan of blijven bewegen en om deel te nemen aan culturele en welzijnsactiviteiten. Vanuit het regionale Samenwerkingsverband Aangepast Sporten Midden-Holland blijven we de komende jaren dan ook inzetten op het bepalen van behoeften en het proberen daarop in te spelen.

- We zijn een Living Lab Korte Akkeren gestart. In de Korte Akkeren zien we een lage sportdeelname en veel gezondheidsverschillen. Er liggen in deze wijk uitdagingen op het gebied van overgewicht, roken, alcohol, middelengebruik en bewegen. Samen met de inwoners van de wijk en maatschappelijke partners onderzoeken we de behoefte van de wijk in een intensief traject: Living Lab Korte Akkeren in Beweging!
- Breed bereik van de subsidieregeling Cultuur: Innovatie & Ontwikkeling die in 2023 in het leven is geroepen. Deze regeling staat niet alleen open voor initiatieven vanuit culturele instellingen, maar ook amateurkunstverenigingen en individuele kunstenaars en makers kunnen een aanvraag indienen.
- Breed bereik van de Subsidieregeling Investering Sportgebouwen die in 2023 in het leven is geroepen.
- We stimuleren de organisatie van culturele activiteiten in de wijken zelf, zoals de Wijktoneelclubs van het Jeugdtheaterhuis. We proberen projecten te initiëren die buurtbewoners samenbrengen rondom welzijnsactiviteiten, zoals gemeenschapstuinen, kunstprojecten in de openbare ruimte, en buurtfeesten die zowel fysieke activiteit als culturele uitwisseling stimuleren.
- Breed bereik van de Subsidieregeling Cultuureducatie met kwaliteit. De scholen ontwikkelen een duurzame visie op goed cultuuronderwijs en -participatie binnen en buiten de school met de mogelijkheid voor verbinding met andere vakken.
- Bereiken van speciaal onderwijs met projecten die voor dat type onderwijs geschikt zijn.
- We betrekken de scouting meer bij sport- en cultuuractiviteiten. Scouting speelt immers voor een aanzienlijke groep Gouvenaars een belangrijke rol. Scouting heeft een belangrijke brede maatschappelijke functie, bijvoorbeeld als het gaat om zorg voor de natuur en participatie in de maatschappij. Kinderen kunnen er meedoen in een omgeving zonder competitieve waarden.
- We geven vorm en uitvoering aan de gemeentelijke Lokale Inclusie Agenda en bouwen het bestaande netwerk van inclusief sporten verder uit.

11. Mentaal gezonde Gouvenaars

- We zetten sport en cultuur meer in om de mentale gezondheid te bevorderen en leren van de initiatieven die daar in het sociale domein al voor bestaan. We zien dat veel jongeren de laatste jaren (sinds corona) kampen met gevoelens van eenzaamheid en angst. Sport en cultuur kunnen een steentje bijdragen aan het verminderen van die gevoelens. Voor ouderen geldt dat deze steeds meer tot op hoge leeftijd thuis wonen. Fysieke en mentale problemen liggen daarbij op de loer. Ouderen, zeker na hun zeventigste jaar, zijn minder actief en vaker eenzaam. Recente initiatieven zoals Een tegen eenzaamheid (bridge) en Gouden dans (Schouwburg en Kwadraad Maatschappelijk Werk) zetten we in als good practices als het gaat om het aantrekkelijk maken van wijkcentra voor senioren.
- We hebben aandacht voor laaggeletterdheid, omdat dat een belangrijke beperkende factor kan zijn voor deelname aan allerlei activiteiten, en vaak de oorzaak is voor bijvoorbeeld schulden, armoede en welzijnsproblemen. Er is al een groot aanbod voor deze doelgroep en we kijken hoe we daar met sport en cultuur op kunnen aanhaken.
- We richten ons op het ontwikkelen van specifieke programma's gericht op het verbeteren van de mentale gezondheid van Gouvenaars, zoals mindfulness workshops, stressreductieprogramma's en activiteiten die sociale verbinding bevorderen.
- Met cultuur (bijvoorbeeld theater, dans en muziek) ondersteunen we projecten waarin moeilijke onderwerpen bespreekbaar worden gemaakt. Een recent goed voorbeeld is Express Yourself van de Goudse Schouwburg en gro-up buurtwerk, dat ook echt gaat over zelfexpressie en talentontwikkeling. En ook de tentoonstellingen in Museum Gouda dragen hieraan bij.
- We stimuleren het bewust omgaan met alcohol. Gouda scoort goed op het thema alcohol en er zijn verschillende AA-groepen actief. In vergelijking met Hollands Midden drinken veel volwassenen in Gouda op een verantwoorde manier (resp. 40 en 48%). Ook bij de jeugd zien we deze positieve lijn terug. Deze trend willen we doorzetten door in ieder geval binnen sportverenigingen in te zetten op bewustwordingscampagnes over alcohol en de NIX18 campagne.

12. Vergroten vindbaarheid van sport-, cultuur- en wijkaanbod

- Ondanks alles constateren aanbieders van sport-, cultuur- en wijkactiviteiten dat hun aanbod bij veel inwoners niet of onvoldoende bekend is. Het is daarom van belang om duidelijk te communiceren en de diverse beschikbare communicatiekanalen volop te benutten of beter met elkaar te combineren. Een centrale campagnevoering kan daarin helpen.

9. Organisatie

Lokale partijen

Als gezegd: dit akkoord is geen document van de gemeente. De gemeente is wel penvoerder en is de partij die de middelen van het Rijk ontvangt. Het akkoord is een akkoord van en voor de stad. Behalve de gemeente is het dan ook de bedoeling dat een groot aantal partijen zich herkent in het akkoord. Partijen als SPORT•GOUDA, de GGD, De Goudse Schouwburg, Cultuurhuis Garensponnerij, gro-up buurtwerk, de Goudse Sportraad, GGD, Brede School, de Bibliotheek Gouda, Sociaal Team, Kwadraad Maatschappelijk Werk, onderwijsbesturen, scholen, GoudaBruist, de Goudse Adviesraad voor mensen met een beperking, ondernemers in de sport (al dan niet aangesloten bij het Platform Ondernemende Sportaanbieders) en lokale welzijnsorganisaties zijn daar voorbeelden van.

Coördinator sport & preventie

Het Rijk stelt als voorwaarde bij een akkoord dat er een coördinator sport & preventie moet zijn. De gemeentelijke beleidsadviseur sport zorgt voor de beleidsmatige coördinatie, SPORT•GOUDA zorgt voor de coördinatie op uitvoerend niveau.

Kernteam

Er is een lokaal kernteam samengesteld dat de voortgang van de uitvoering van het akkoord bewaakt. Daarbij is aandacht voor:

- Zijn we op de goede weg om de ambities te realiseren?
- Zijn er meer partijen die kunnen aansluiten?
- Moeten we zaken bijstellen?
- Hoe verdelen we de beschikbare budgetten?

Het kernteam bestaat uit vertegenwoordigers vanuit gemeente, SPORT•GOUDA, gro-up buurtwerk, Kwadraad, GGD, Sociaal team, Kwintes, Kernkracht en Brede School.

Combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches

Voor de uitvoering is het van belang de middelen die Gouda krijgt van het Rijk voor combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches, zo efficiënt en effectief mogelijk in te zetten. De middelen die de gemeente ontvangt waren de afgelopen jaren voldoende om combinatiefunctionarissen in te zetten bij SPORT•GOUDA (en daarmee ook bij scholen) en bij verschillende culturele organisaties in de stad. Onder de nieuwe voorwaarden kan dat voortgezet worden, daarbij rekening houdend met het feit dat de bijdrage van het Rijk maximaal 40% van de totale besteding mag zijn. Bovendien mogen de middelen vanaf 2026 niet meer ingezet worden ter dekking van de kosten van vakleerkrachten bewegingsonderwijs. Er zijn landelijk profielen bepaald voor de combinatiefunctionarissen:

1. Buurtsportcoach
2. Cultuurcoach

3. Combinatiefunctionaris Onderwijs
4. Clubkadercoach (incl. Verenigingsmanager en Sportparkmanager)
5. Beweegcoach
6. Coördinator Sport en Preventie

Beweegmakelaars

Ook de beweegmakelaars spelen een belangrijke rol. Ze zijn de ogen en oren in de wijken, zeker op het gebied van sport en bewegen. De beweegmakelaars zijn zichtbaar voor inwoners, maar ook voor partners uit de wijken om vragen te stellen. Daarnaast zorgt de beweegmakelaar voor verbinding tussen verschillende domeinen: sport, zorg, gezondheid, cultuur en sociaal domein. Waar de beweegmakelaars nu nog voornamelijk reactief vraag en aanbod matchen, wordt in de komende jaren meer ingezet op zichtbaarheid in de wijken en het proactief benaderen van inwoners en partners in de wijk. Verenigingen zijn een belangrijke partner als het gaat om het doorverwijzen van Gouvenaars naar bestaand aanbod.

Adviseur Lokale Sport (adlok)

Sinds het voorjaar van 2023 zijn er in het kader van het Hoofdlijnen Sportakkoord II in Nederland 20 adviseurs lokale sport aangesteld. Zij hebben in de periode 2023 - 2026 de taak om op lokaal en regionaal niveau het fundament van sportclubs te versterken zodat die een rol kunnen spelen in lokale (sport)akkoorden. De adviseur lokale sport kan als sparringpartner, adviseur of klankbord fungeren van lokaal kernteam, lokale sportraad of gemeente. Met als doel om de betrokkenheid van (meer) clubs bij het sportakkoord te stimuleren. Daarnaast helpen zij mee om de maatschappelijke rol van clubs in de sportakkoorden handen en voeten te geven. Kortom, adviseurs lokale sport zijn – namens alle sportbonden, Platform Ondernemende Sportaanbieders en NOC*NSF – een verbindende schakel binnen het lokale sportnetwerk. Ook voor Gouda is er een adlok beschikbaar. Deze wordt regelmatig op de hoogte gebracht van de ontwikkelingen rondom het akkoord.

10. Communicatie

Om van het vervolg en van de uitvoering van het akkoord een succes te maken, weten we dat we communicatie cruciaal is. Er wordt dan ook een campagne ontwikkeld over hoe het akkoord de komende jaren volop in beeld te blijven houden. Het kernteam neemt daar het voortouw in.

11. Budget

Vanaf 2023 ontvangt de gemeente jaarlijks € 54.000, specifiek voor de uitvoering van het sportakkoord (in 2026 € 42.000). Bovendien ontvangt de gemeente middelen voor de andere regelingen binnen de Brede SPUK. Als die betrekking hebben op sport, cultuur, preventie, gezonde leefstijl dan kunnen die middelen ook ten goede daarvan komen. Een deel van het budget zetten we in voor een aantal grote projecten en bewezen interventies. Daarnaast blijft er lokaal 'experimenteerbudget' voor lokale initiatieven. Aanvragen kunnen ingediend worden bij de 'LeefstijlakoordPot'. Ten slotte is het belangrijk om budget te reserveren voor communicatie en het voeren van campagnes. De gemeente is als ontvanger van de middelen van het Rijk ook verantwoordelijk voor het verantwoorden van de bestedingen. Van belang is dat goed wordt vastgelegd wie welke verantwoordelijkheden en mandaten heeft. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor het kernteam. Maar het moet ook helder zijn wanneer een beroep gedaan moet worden op eindverantwoordelijken zoals een wethouder, college van B en W of zelfs een gemeenteraad.

12. Monitoring en evaluatie: tellen en vertellen

In de afgelopen jaren zijn vanuit het Sportakkoord en het Preventieakkoord vooral kwantitatieve resultaten benoemd. Het aantal aangevraagde en uitgevoerde projecten, inclusief de bestede middelen, is steeds in kaart gebracht. We hebben weinig aandacht besteed aan tevredenheid, resultaten en impact op beweeggedrag. Enerzijds omdat het moeilijk te meten is, anderzijds omdat we die intentie bij de start van de akkoorden niet met elkaar hadden uitgesproken. Ook voor dit leefstijlakoord geldt dat het in de eerste plaats een document is waarvan zo veel mogelijk Goudse organisaties en inwoners zeggen dat ze zich willen inzetten voor het realiseren van de erin genoemde ambities. Om daarin commitment en bevoegenheid te creëren is het echter wel van belang om concrete doelen te benoemen. Daarmee kunnen we de komende jaren ook meer en beter volgen en evalueren. De maatschappelijke waarde van sporten en bewegen is lastig in cijfers uit te drukken, maar er komen dankzij landelijke organisaties als RIVM, GGD, Kenniscentrum Sport en Bewegen en NOC*NSF wel steeds meer cijfers en onderzoeken beschikbaar. Ook over de waarde van cultuur zijn inmiddels vele publicaties beschikbaar.

Naast dat in 2024 weer de resultaten van de tweejaarlijkse Vitaliteitsscan onder sportverenigingen zijn gepubliceerd, wordt met diverse organisaties gesproken over hoe we beter en meer data kunnen verzamelen, gebruiken en ontsluiten. Er is een ambitie om een Kennisveld op te richten waarbij kwalitatieve en kwantitatieve Goudse data met elkaar gematcht worden en op basis waarvan gedegen keuzes gemaakt kunnen worden. Het zou mooi zijn als we een systeem kunnen ontwikkelen voor het monitoren en evalueren van welzijnsuitkomsten, om de impact van het Leefstijlakoord op de positieve gezondheid van de gemeenschap te kunnen meten en bij te sturen waar nodig.